

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМД

ҮНДЭСНИЙ АУДИТЫН ГАЗАР НИЙСЛЭЛ ДЭХ ТӨРИЙН АУДИТЫН ГАЗАР

14200 Улаанбаатар хот, Сүхбаатар дүүрэг, 8 дугаар хороо,
Г.Амарын гудамж, Соёлын төв өргөө, Г корпус, 5 давхар,
Утас: 7000 7734, Факс: (976-11) 32 01 54,
И-мэйл: ub@audit.gov.mn, Вэбсайт: www.audit.mn

2024.08.07 № 1011
танай _____-ны № _____-т

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр хуульд заасан шаардлагад нийцсэн талаарх дүгнэлт

Төрийн аудитын тухай хуулийн 6 дугаар зүйл, Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.5, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.4-д заасан Төрийн аудитын байгууллагын бүрэн эрхийн хүрээнд 2024 оны Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох Хөгжлийн хөтөлбөр намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянаж, дүгнэлт гаргалаа.

Үүрэг хариуцлагын талаарх мэдээлэл

2024 оны нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл /бие даан нэр дэвшигч/ нь сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрөө Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа-2050", Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Нийслэлийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэлд нийцүүлэн боловсруулж санхүүгийн тодорхой эх үүсвэр шаардсан зорилт, арга хэмжээг хэрэгжүүлэхэд шаардагдах зардлын талаарх тооцоо судалгааг гарган хуульд заасны дагуу дүгнэлт гаргуулах үүрэг хүлээнэ.

Сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн дүгнэлтийн үндэслэл

Төрийн аудитын байгууллага нь 2024 оны нийслэл, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын ээлжит сонгуульд оролцох нам, эвсэл болон бие даан нэр дэвшигчийн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийг хянан үзэхдээ Төрийн аудит MNS 6817-1:2020 Төрийн аудит Тулгуур зарчим, MNS 6817-6:2020 Төрийн аудит, Нийцлийн аудитын зарчим, MNS 6817-8:2020 Төрийн аудит Нийцлийн аудитын стандартыг удирдлага болгон Аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хууль, Төсвийн тогтвортой байдлын тухай хууль, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хууль болон Монгол улсын Үндэсний аюулгүй байдлын үзэл баримтлал, "Алсын хараа 2050", Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого, Улсын Их Хурлаас баталсан хөгжлийн бодлого, төлөвлөлтийн баримт бичиг, Монгол Улсын нэгдсэн төсвийн 2024 оны төсвийн хүрээний мэдэгдэл, 2025-2026 оны төсвийн төсөөллийн тухай хууль, Нийслэлийг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл холбогдох

байгууллагаас авсан тайлан, судалгаа мэдээллийг тус тус шалгуур болгон авч үзсэн.

Дүгнэлт

Хөгжлийн хөтөлбөр намын Нийслэлийн Иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2024 оны ээлжит сонгуульд оролцохоор ирүүлсэн сонгуулийн мөрийн хөтөлбөрийн зорилт, арга хэмжээ нь Аймаг, нийслэл, сум дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын сонгуулийн тухай хуулийн 37 дугаар зүйлийн 37.3 дахь хэсэг, Хөгжлийн бодлого төлөвлөлт, түүний удирдлагын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.3 дахь хэсэг, Төсвийн тогтвортой байдлын хуульд заасан тусгай шаардлагад тус тус нийцсэн байна.

Хөгжлийн хөтөлбөр намын сонгуулийн мөрийн хөтөлбөр /.....¹⁴ хуудас/-ийг хавсаргав.

Хувийг Нийслэлийн Сонгуулийн хороонд

ДАРГА, ТЭРГҮҮЛЭХ
АУДИТОР

М.ЭРДЭНЭЖАРГАЛ

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМ

**ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР
НАМ**

**“ХӨГЖИНГҮЙ МОНГОЛ
ХӨГЖЛИЙН ШИНЭ ГАРЦ”
ХӨТӨЛБӨР
/2024-2028/**

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР
НАМ УТН

(Хөгжлийн хөтөлбөр намын 2024 оны аймаг нийслэл сум дүүргийн иргэдийн төдөөдөгчидийн хурлын сонгуульд оролцох мөрийн хөтөлбөр)

Улаанбаатар хот
2024 он

1

1117145633
УХА0612 9077278

ХӨГЖЛИЙН ХӨТӨЛБӨР НАМЫН ХӨТӨЛБӨРИЙН ТОВЧ АГУУЛГА

- ❖ Ард түмнээ дээдэлсэн "Хүн төвтэй", ардчилсан иргэний нийгмийг төлөвшүүлж, хариуцлага, ёс суртахуунтай шударга төрийн залгамж чанарыг үргэлжлүүлнэ.
- ❖ Эдийн засгийн тогтвортой нөхцлийг хангаж, дотоодын нөөц баялагт түшиглэсэн үйлдвэржсэн орон болно.
- ❖ Төрийн санхүүгийн сахилга батыг сайжруулж, ил тод байдлыг ханга
- ❖ Эрчим хүчний үнэ тарифийг бууруулах оновчтой саналыг дэмжин хөгжүүлж үнийн хөөрөгдлийг зогсооно.
- ❖ Цөлжилтийг сааруулж, ногоон хөгжлийг дэмжин, эрүүл ая тухтай, орчныг бүрдүүлнэ.
- ❖ Бизнесийн орчинг эрүүлжүүлж зөв хөгжилд оруулна.
- ❖ Айх аюулгүй, амар түвшин, сэтгэл хангалуун амьдрах нөхцлийг бүрдүүлнэ.

Улсын төсвийн бодлогын зорилтууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх аргууд

Зорилт 1.

Судалгаанд суурилсан хөгжлийн стратеги бодлого, Засгийн газрын санхүүгийн дунд болон урт хугацааны хөгжлийн хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд санхүүгийн төлөвлөлтийг чиглүүлнэ.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

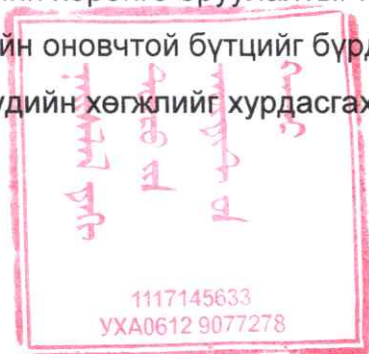
- Үндсэн чиглэл, төсөв, мөнгөний бодлогын уялдаа холбоог өнөөгийн хөгжлийн шаардлагад нийцүүлэн хэрэгжүүлэх;
- Улсын болон орон нутгийн төсвийн төлөвлөлтийн уялдаа холбоог хангах;
- Орон нутгийн төсвийн удирдлага, санхүүжилтийн эрх хэмжээг нэмэгдүүлж, хариуцлагын тогтолцоог сайжруулах;
- Төсвийн байгууллагуудын төсвийг бодит хэрэгцээнд нь нийцүүлэн төлөвлөж санхүүжүүлэх;
- Санхүүгийн дунд болон урт хугацааны хөгжлийн хөтөлбөрийг оновчтой болгох;
- Санхүүгийн эрсдэлийн удирдлагыг хэрэгжүүлэх.

Зорилт II.

Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг судалгаанд суурилсан хөгжлийн стратеги бодлоготой уялдуулан тогтвортой нэмэгдүүлнэ.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- Судалгаанд суурилсан хөгжлийн бодлогын хөтөлбөрүүдийг хэрэгжүүлэхэд төсвийн бодлогыг чиглүүлэх;
- төслүүдэд тулгуурлан улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтыг хэрэгжүүлэх
- Төсвийн хөрөнгө оруулалтыг хүнд өгөөжтэй эдийн засгийн өсөлтийг дэмжиж, эдийн засгийн оновчтой бүтцийг бүрдүүлэхэд чиглүүлэх;
- Бүсүүдийн хөгжлийг хурдасгах төслүүдийг төсвийн хөрөнгө оруулалтаар дэмжинэ.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

Зорилт III.

Хүн амын дунд өрнөсөн сайн санаачлагуудыг бодлогоор дэмжих

Хэрэгжүүлэх аргууд

- Ажлын байр шинээр бий болгоход чиглэсэн бодлогыг дэмжих

Зорилт IV.

Стратегийн орд газруудаас олсон ашгаас "Хөгжлийн сан" бүрдүүлэх замаар зохистой ашиглана.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- "Хөгжлийн сан", "Эрсдлийн сан" болон бусад сангуудыг бүрдүүлж нийгэм эдийн засгийн хөгжлийг хурдасгах, макро эдийн засгийн тогтворжилтыг хангахад ашиглах.

Өрсөлдөх чадварыг сайжруулах зорилтууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх аргууд

Зорилт I.

Хүнээ хөгжүүлж, мэдлэг чадварыг нь дээшлүүлэхэд чиглэсэн санхүүгийн оновчтой бодлого явуулна.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

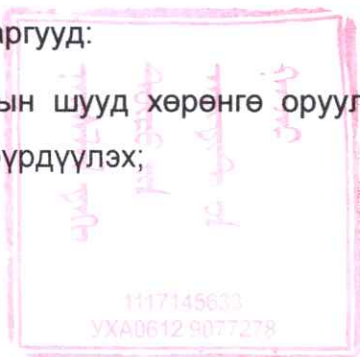
- Гадаадын оюунжсан өндөр технологид нэвтрэх боломжийг санхүүгийн бодлогоор дэмжих;

Зорилт II.

Үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд өндөр технологийг нэвтрүүлж өрсөлдөх чадварыг дээшлүүлэхэд чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулна.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалтыг татах санхүүгийн хууль, эрх зүйн таатай орчин бүрдүүлэх;

- Эдийн засгийн чөлөөт бүсүүдийг хөгжүүлж өндөр технологи нутагшуулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулах.

1.1. Эрчим хүчний салбарын санхүүгийн бодлогын зорилтууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх аргууд

Зорилт 1. Монгол улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийг байгуулж, эрчим хүчний салбарын ашигт ажиллагааны түвшинг дээшлүүлэн, аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулна.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- Говийн бүсийн цахилгаан хангамжийн бодлогыг тодорхойлж ойрын жилүүдэд бий болох Оюутолгой, Цагаансуварга болон бусад уул уурхайн үйлдвэрүүдийн эрчим хүчний хангамжийн эх үүсвэрийг бий болгох ажлыг санхүүгийн бодлогоор дэмжих;
- Эрчим хүчний салбарт орчин үеийн технологи тоног төхөөрөмжийн хангамжийг сайжруулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулах.

Зорилт 2.

Монгол улсын эрчим хүчний нэгдсэн системийн үр ашгийг сайжруулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулна.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- Улаанбаатар хотын эрчим хүчний хангамжийг сайжруулах асуудлыг санхүүгийн бодлогоор дэмжих;
- Бүс нутгуудын эрчим хүчний системийн үр ашгийг дээшлүүлэхэд чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулах.

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke.

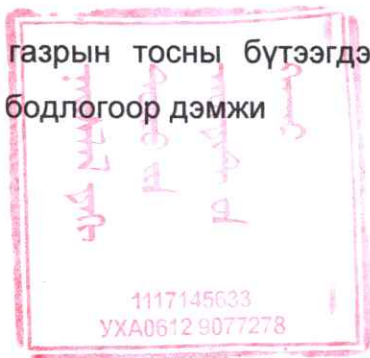
1.2. Түлшний салбарын санхүүгийн бодлогын зорилтууд, тэдгээрийг хэрэгжүүлэх аргууд

Зорилт 1. Нүүрсний хийн болон ус агаарыг ашиглан бага оврын цахилгаан станцуудыг байгуулж, хөдөө орон нутгийн эрчим хүчний хангамжийг сайжруулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулна.

Хэрэгжүүлэх аргууд:

- Нүүрсний ордуудад ойрхон байрлалтай сум, суурин газарт нүүрсний хийн түлшээр ажилладаг бага оврын цахилгаан станц барьж ажиллуулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулах;
- Нүүрснээс утаагүй түлш үйлдвэрлэдэг бага оврын үйлдвэрүүдийг байгуулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлого явуулах;
- Таван толгойн коксжих нүүрсний ордыг ашиглаж эхлэнэ.
- Нүүрс боловсруулах, хийжүүлэх, шингэрүүлэх тоног төхөөрөмж бүхий нүүрс-химийн судалгааны лаборатори, төв байгуулж ажиллуулахыг санхүүгийн бодлогоор дэмжих;

Нүүрснээс газрын тосны бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, импортыг бууруулахад чиглэсэн санхүүгийн бодлогоор дэмжи

A handwritten signature in black ink, consisting of several loops and a long horizontal stroke extending to the right.

**Хөгжлийн хөтөлбөр намын
2024-2028 оны сонгуулийн
мөрийн хөтөлбөр**

Алсан хараа

Улс орны тусгаар тогтнол, эв нэгдлийг бататган "Хүнээ дээдэлсэн" хүн төвтэй төрийн тогтолцоог буй болгож, шударга, ардчилсан, аз жаргалтай, эрүүл нийгмийг төлөвшүүлж улс орноо хөгжүүлнэ.

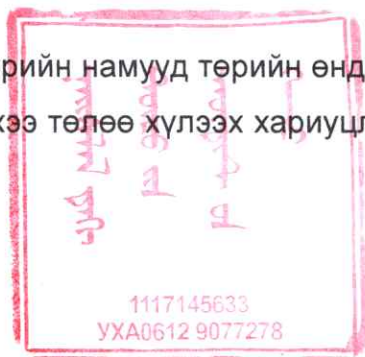
**1. Улс төрийн зорилт, хөтөлбөр
Зорилтын агуулга:**

Монгол улсын эрхэм дээд баялаг бол Монгол хүн мөн. Монгол хүн төрийн хамгаалалтад байж хөгжлийн бодлогыг зорилго бүр Монгол хүний сайн сайхан байдлыг дээшлүүлж эрүүл байлган урт наслуулахад чиглэх болно.

Ардын уламжлалт ахуй соёл, сэтгэхүй, оюун санааны өвийг дээдлэн хөгжүүлж иргэн бүр ажил, сургууль, орлоготой байж ядуу иргэнгүй, нийгмийн чинээлэг дундаж давхарагатай, эдийн засгийн эрх чөлөө, хувийн хэвшил, өмчийн халдашгүй дархан байх эрхийг хуулиар чанд сахин хамгаалсан иргэний ардчилсан шударга төр нь улс орон, ард түмнийхээ эрх ашгийг дээдэлсэн Монгол орны оршин тогтнох, хөгжин цэцэглэх, сэрэн мандахыг үндэс болно.

1.1 Улс төрийн намууд төрд ноёрхох, ард иргэдээ намын харъяалал, нутаг ус, итгэл үнэмшил, сүсэг бишрэл, өмч хөрөнгөөр нь алагчлан зааглаж, хуваан өмчлөх үзэгдлийг эцэс болгож, нийгмийн талцал, хуваагдлын үндэс болсон улс төрийн намын хатуу гишүүнчлэлгүй бодлогын улс төрийн хүчинболгох.

1.2 Улс төрийн намууд төрийн өндөр албан тушаалд дэвшүүлж сонгосон, томилуулсан хүнийхээ төлөө хүлээх хариуцлагыг чангатгаж, төрийн албан хаагчид хээл хахууль

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping strokes.

авилгалын хэрэг үйлдсэн тохиолдолд хүлээх ял шийтгэлийг хүндрүүлж, төрийн албанд ажиллах эрхийг нь хязгаарлах.

1.3 Ард иргэдийг талцалд хүргэсэн нийгмийн амьдралын гол зангилаа асуудлууд түүний дотор Үндсэн хуулиар бүх ард түмний мэдэлд байхаар заасан асуудлыг ард түмний санал асуулгаар шийдэх ёсыг хэрэгжүүлж дэвшүүлэх

1.4 Нүүдлийн соёл иргэншлийн үндсийн үндэс болсон малчин, мал, бэлчээрийн газар нутгийн дархлааг хангасан хууль эрх зүйн тогтвортой орчинг бий болгох

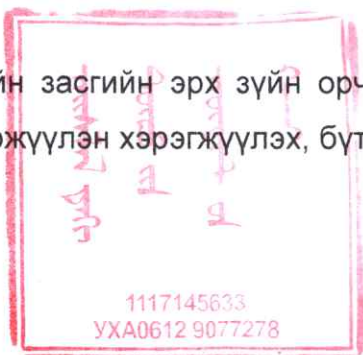
2. Эдийн засгийн хөгжлийн зорилт, хөтөлбөр

Үндэснийхээ эдийн засгийн тусгаар тогтнолыг тууштай сахин бэхжүүлж, өргөн уудам нутаг дэвсгэр, эрчим хүч, түүхий эдийн нөөцөө түшиглэн инновацийн хүч, орчин үеийн тэргүүний техник технологийг ашиглаж өндөр үр ашигтай, тогтвортой, өөрийн хуримтлалаар өсөж хөгжих, өөрийгөө нөхөн тэтгэх, гадаад орчны өөрчлөлтөнд дасан зохицох чавдартай макро түвшний эдийн засгийн нэгдсэн орон зайг бий болгохыг зорино.

2.1 Төрийн бодлогыг шинжлэх ухааны үндэслэлтэй төлөвлөж, шинжлэн судлаж хэрэгжүүлдэг байх. Үүний тулд улс орны хөгжлийг төлөвлөх чадавхитай бодлого төлөвлөлтийн тогтолцоог бүрдүүлэх. Үндэсний эдийн засгийн бодлого, хэтийн төлөвийг тодорхойлох, төсөөлөхдөө дараахь зарчмуудыг баримтлах

- Хүний хөгжил
- Эв зохицолтой хөгжил
- Тэнцвэртэй хөгжил
- Ногоон хөгжил
- Хуримтлалтай хөгжил
- Хөрш орнуудтай хорших хөгжил

2.2 Эдийн засгийн эрх зүйн орчинг бүхэл цогцоор дараахь шаардлагуудад нийцүүлэн төгөлдөржүүлэн хэрэгжүүлэх, бүтцийг шинэчлэх,

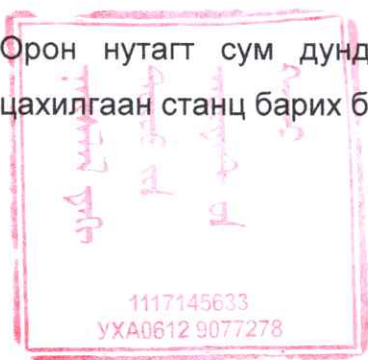

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized letters and a long horizontal stroke.

- Эдийн засгийн уналтыг зогсоох, тогтворжуулах, өсөлтийг хангах цогц бодлого хэрэгжүүлэх.
- Олон улсын стандартад нийцсэн өндөр хөгжил бүхий банк, санхүү, даатгал, хөрөнгө оруулалтын сан, хөрөнгийн зах зээлийн үйлчилгээний тогтолцоог эрчимтэй хөгжүүлж хууль эрх зүйн орчинг нь улам нээлттэй, ил тод хяналт зохицуулалттай болгох;
- Эдийн засгийн чөлөөт бүсийг жинхэнэ утгаар нь бүрдүүлж газар нутгийг нь тэлж, эдийн засгийн чөлөөт бүсийн хуулийг сонгодог утгаар гаргаж хэрэгжүүлэх;
- Үндэсний эдийн засгийн тусгаар тогтнол, аюулгүй байдал, тогтвортой байдлыг хэрэгжүүлэх, Төрийн бодлогын нэгдмэл байдлыг хангаж, эдийн засгийг улс төрийн нам, фракц, нам дамнасан бүлэглэлийн "улс төрийн барьцаа"-наас салгах
- Төр, хувийн хэвшлийн үр ашигтай хамтын ажиллагааны тогтвортой орчинг бүрдүүлэх;
- Гадаадын хөрөнгө оруулагчидад тавих шаардлага, хамтарч ажиллах гэрээ хэлэцээрүүдэд үндсэн хууль бусад хуулийг чанд мөрдөж улс орныхоо эрх ашгийг тууштай хамгаалах чадавхи бүрдүүлэх;

2.3 Үндэсний эдийн засгийн бүтцийг нягтаруулж, түлш, шатахуун, эрчим хүчний хэрэгцээг дотоодын үйлдвэрлэлээр бүрэн хангаж, нүүрс-хими, нефть-хими, өнгөт болон хар төмөрлөг, тенхик тоног төхөөрөмжийн салбарт өндөр технологи бүхий бага, дунд оврын үйлдвэрүүдээр эх орны түүхий эдийг боловсруулахыг дэмжсэн бодлого явуулах;

- Эрчим хүч импортлогч орноос экспортлогч орон болох;
- Орон нутагт сум дундын хэрэглээг хангахуйц бага дунд оврын усан цахилгаан станц барих бодлогыг дэмжиж хэрэгжүүлэх;

- Олборлолт - Экспортын чиг хандлагатай уул уурхайн салбарыг Олборлолт - Боловсруулалт - Экспортын чиг хандлагатай болгон өөрчлөх;
- Эх орныхоо эрдэс түүхий эдийн баялагыг ариг гамтай, байгаль экологид хор хөнөөл учруулахгүйгээр олборлож, хамгийн үр ашигтай, хөрөнгө оруулалттаа богино хугацаанд нөхөж, үр өгөөжөө өгөх технологийн шатанд хүртэл боловсруулж, дотоод хэрэгцээгээ бүрэн хангаж, экспортын тогтвортой нөөц, эх үүсвэр бүрдүүлэх;

2.4 Мал аж ахуй, газар тариалангийн үйлдвэрлэлээр ард иргэдийнхээ хүнсний хэрэгцээг генийн өөрчлөлтгүй, экологийн цэвэр хүнсний бүтээгдэхүүнээр хангаж, экспортлох хэмжээнд хүртэл тэтгэн хөгжүүлж, малчид, тариаланчдыг үнийн хэт алдагдалтай өөрчлөлт, зээлийн өрийн дарамтаас хамгаалах бодлого хэрэгжүүлэнэ.

3. Нийгмийн хөгжлийн зорилт хөтөлбөр

3.1 "Хүн" төвтэй нийгмийн хөгжлийн бодлого баримталж, иргэдийнхээ амьдралын аюулгүй байдлын баталгааг бэхжүүлж, хүнээ хөгжүүлж, амьдралын баталгааг сайжруулж ядуурлыг бууруулж нийгмийн дундаж давхаргыг тэлэх

3.2 Боловсролын салбарын бүх шатны сургалтын хөтөлбөрийг орчин цагийн шинжлэх ухааны боловсрол олгох шаардлагад нийцүүлэн сайжруулж Монгол бичиг, кирилл бичиг эзэмших "Хос бичигтэн", гадаад хэл эзэмших "Хос хэлтэн" хөтөлбөрийг хэрэгжүүлнэ.

- Хүүхэд, залуучуудын эх хэлний мэдлэгийг сайжруулах бодлогыг баримтлах
- 2025 оноос Монгол бичгийг төрийн албаны ёсны бичиг болгох;
- Үндэсний их дээд сургуулиудын сургалтын стандартыг олон улсын хүлээн зөвшөөрөх түвшинд тогтоох, сургалт, сорилт-туршилтын лаборатори судалгаа шинжилгээний баазтай байх шаардлагыг үндэсний стандарт болгон мөрдүүлэх;

- Мэргэжилтэй ажилчин бэлтгэн ажлын байраар хангах бодлогыг баримтлах

3.3 Эмнэлгийн үйлчилгээг цогцоор хөгжүүлж юуны өмнө, түгээмэл тархаж, иргэдийн эрүүл мэнд амь насанд ноцтой аюул учруулж буй өвчнийг дэлхийн түвшинд оношлох, эмчлэх үндэсний төвүүдийг төрөлжүүлэн бэхжүүлж, дэмжих;

3.4 Монгол соёл иргэншлийн дэвшилтэт ололт, үнэт зүйлсийг уламжлал шинэчлэлийн ухаалаг зөв харьцаанд хадгалан, хамгаалах хөгжүүлэх замаар дэлхийн соёл урлагт үндэснийхээ соёлын эзлэх байр суурийг бэхжүүлэн, Монгол хэл, соёл мөхөж доройтох, өөр үндэсний хэл, соёлд уусан замхарах, өв уламжлал, ёс заншил алдагдах, оюун санааны амьдрал ядууран доройтохоос сэрэмжлэхэд соёл урлагийн бодлогын зорилт чиглэгдэнэ.

- Үндэсний язгуур урлаг, уртын дуу, сонгодог урлагийн үндсэн төрлүүд болох. Сонгодог хөгжим, бүжгэн жүжиг, дуурь, уран зураг, баримлын урлагийг төрөөс дэмжиж ивээлдээ авах

3.5 Их спорт, нийтийн биеийн тамирыг харилцан уялдаатай хөгжүүлж, Олимпийн наадамд тамирчидаа бэлтгэх асуудал төрийн анхааралд байлгах

4. Байгаль орчин хамгаалах зорилт, хөтөлбөр

Үндсэн бодлого чиглэл:

- ✓ Байгалийн нөөцийг үр өгөөжтэй ашиглан, эко системийн тогтвортой байдлыг хадгалах замаар хүртээмжтэй өсөлтийг бий болгоно.
- ✓ Баталгаат ундны усаар хангагдсан хүн амын эзлэх хувийг нэмэгдүүлэн ариун цэврийн байгууламжийг төрийн бодлогын салшгүй хэсэг болгоно.

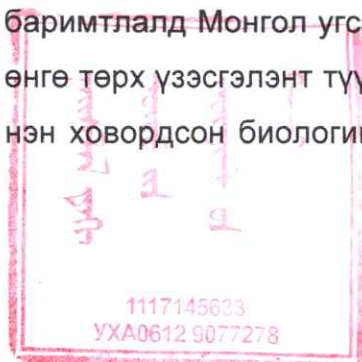
- ✓ Байгаль орчноо хайрлан хамгаалах үзэл сайн туршлагыг хөхүүлэн дэмжих замаар дадал болгоно
- ✓ Байгаль орчноо хамгаалан тэтгэж, хүрээлэн буй орчныг эрүүлжүүлэх бодлогыг шинэ шатанд гаргана
- Говь, талын бүс нутагт ундны усыг аж ахуйн зориулалтаар хэрэглэхийг багасгахад хүчтэй түлхэц өгөх эдийн засаг, эрх зүйн орчин бүрдүүлнэ.
- Улаанбаатар хот, бусад томоохон хот суурин газруудын цэвэрлэх байгууламж, хог хаягдлыг устгах, боловсруулах технологи, хүчин чадлыг олон улсын шилдэг жишигт хүргэж, хяналтыг тогтмолжуулна.
- Байгаль орчны нөхөн сэргээлт хийгээгүй аж ахуйн нэгжүүдийг хар жагсаалтанд оруулж, уул уурхайн үйл ажиллагаа эрхлэх эрхийг нь тодорхой хугацаагаар хязгаарлаж, дахин шинээр хайгуулын болоод ашиглалтын тусгай зөвшөөрөл олгохгүй байна.

5. Аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх талаар

Аялал жуулчлалын салбарт үндэсний онцлогт тулгуурласан хөтөлбөрүүдийг боловсруулж олон улсын стандартыг төлөвшүүлэхэд хууль эрх зүйн орчины шинэтгэл хийнэ.

5.1 Байгалийн унаган байдлыг хадгалах замаар тогтвортой аялал жуулчлалыг хөгжүүлнэ.

5.2 Монгол Улсын төрөөс аялал жуулчлалын талаар баримтлах бодлого үзэл баримтлалд Монгол угсаатны нүүдлийн соёл иргэншлийг шингээсэн 4 улирлын өнгө төрх үзэсгэлэнт түүх соёлын дурсгалт газар, археологийн олдвор, дэлхийд нэн ховордсон биологийн олон төрөл зүйл зэрэг давуу талуудыг зүй зохистой

A handwritten signature in black ink is located in the bottom right corner of the page. The signature is stylized and appears to be the name "Амв" (Amv).

хослуулсан, гадаад дотоодын жуулчдын эрэлт хэрэгцээ сонирхолд нийцсэн аялал жуулчлалыг хөгжүүлэх.

5.3 Гадаад дотоодын аялал жуулчлалыг нутгийн иргэдийн шууд оролцоонд тулгуурласан экологийн баримжаатай үзэл баримтлалыг Монгол улсын төрөөс аялал жуулчлалын талаар баримтлах бодлогын баримт бичигт тусган хэрэгжүүлнэ.

Аюулгүй байдал, гадаад харилцааны зорилт, хөтөлбөр

Монгол Улсын гадаад бодлогын энхтайван, эв найрамдал, түншлэлийг эрхэмлэсэн уламжлалыг улам гүнзгийрүүлэн хөгжүүлнэ:

- Гадаад орнуудтай түншлэн хамтран ажиллах бүх хүрээнд үндэснийхээ эрх ашгийг найдвартай хамгаалан ул суурьтай хандах зарчмыг тууштай баримталж, харилцан тохиролцсон хүрээндээ найдвартай, хариуцлагатай түнш байх баталгаа бүрдүүлэх эрх зүй, зохион байгуулалтын нөхцөл бий болгоно.
- Хил залгаа хоёр хөрш оронтой харилцаа, хамтын ажиллагаагаа цаашид өргөтгөн хөгжүүлэхэд онцгой ач холбогдол өгч, хөрш тус бүртэйгээ харилцан ашигтай, тэгш хэмтэй, тэнцвэртэй, хөгжил дэвшилд чиглэсэн тогтвортой худалдаа, хамтын ажиллагаа эрхлэх чиглэл баримтална.
- Гадаадын хөрөнгө оруулагчидтай гэрээ хэлцэл хийхдээ Монгол Улсын тухайн үеийн хууль тогтоомжийг зөрчсөн бүх үйлдлүүдийг нэн анхааралтай шинжлэн үнэлж, улс үндэснийхээ эрх ашгийг хохироосон актуудыг хүчингүй болгох буюу өөрчлөх, Монголын талаас ийм үйлдэл хийсэн хүмүүст хуулийн хариуцлага хүлээлгэх.
- Улс орныхоо гадаад, дотоод орчин нөхцлийг бодитой үнэлж, даяаршлын үед үндэснийхээ язгуур эрх ашгийг баталгаажуулан хамгаалахад чиглэсэн батлан хамгаалах бодлогоо хадгалан уламжлуулна.

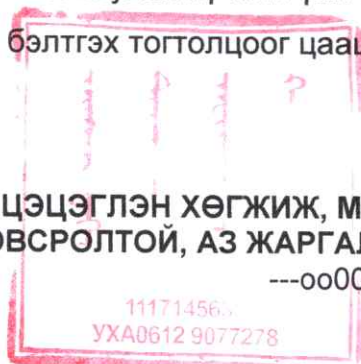

A handwritten signature in black ink, consisting of a stylized 'A' followed by a horizontal line and a diagonal stroke.

- Насанд хүрсэн бүх эрэгтэйчүүд, цэргийн боловсрол олж, 18-45 насны эрчүүд 5 жил тутам улирлын цугларалтаар бэлтгэлээ сэргээх тогтолцоотой болох
- Хилийн хамгаалалтыг мэргэжлийн цэрэг болон нутгийн иргэдийн хамтын ажиллагаанд тулгуурлан бататгах;
- Олон улсын энхийг сахиулах хүчний үйл ажиллагаанд оролцох мэргэшсэн цэрэг, офицеруудыг бэлтгэх тогтолцоог цаашид боловсронгуй болгон хөгжүүлэх;

**МОНГОЛ УЛС ЦЭЦЭГЛЭН ХӨГЖИЖ, МОНГОЛ ХҮН БҮР ЭРҮҮЛ ЭНХ, ЭРДЭМ
БОЛОВСРОЛТОЙ, АЗ ЖАРГАЛТАЙ АМЬДРАХ БОЛТУГАЙ.**

---oo00oo---

A handwritten signature in black ink, consisting of stylized, overlapping loops and strokes.